Diverse stad, diverse straatnamen

Ik woon met veel genoegen in de Transvaalbuurt in Arnhem-Noord. Er wonen vriendelijke, een beetje afstandelijke mensen. De straten in de buurt zijn vernoemd naar leiders van de Boerenrepublieken en de Boerenlegers in hun strijd tegen de Britse expansie in Afrika. Rond 1900 waren de Boeren en hun leiders mateloos populair in Nederland, in een tijd van oplevend Nederlands nationalisme en ideeën over het bestaan van een 'Nederlandse stam'. Van die tijd dateren de Transvaalbuurten in heel Nederland.

Het is een fascinerende maar ook ingewikkelde geschiedenis, die in Zuid-Afrika en elders besmet is geraakt doordat het nationalisme van de Boeren niet alleen was doortrokken van gevoelens van witte suprematie, maar het ook een van de pijlers werd van het gewelddadige en racistische Apartheidsregime dat zich na 1945 ontwikkelde. Wat dus ooit leek als gerechtvaardigd verzet van een loot van de Nederlandse stam, heeft donkere schaduwkanten waar we ons nu niet meer achter scharen.

Tijden veranderen. Nederland is in beweging. Nederland was altijd in beweging. Daarom kwamen er plotseling Transvaalbuurten, werden Rembrandt en J.P. Coen vereerd, hadden we ooit een Stalinlaan. Nu vinden we andere dingen belangrijker dan vroeger. En vinden we sommige dingen van vroeger niet meer verantwoord.

Onze publieke symbolen – namen van organisaties, standbeelden, straatnamen – zijn vaak bepaald door het verleden. Zij zijn geen 'traditie' maar momentopnamen, bevroren in de tijd, gegoten in metalen straatnaambordjes. Daar kom je niet zomaar van af.

Wat doe je dan als de waarden in een samenleving veranderen? Als we racisme verafschuwen omdat het ons massamoord en systematische discriminatie heeft gebracht? Als we prestaties van vrouwen even belangrijk vinden als die van mannen? Als influencers belangrijker worden dan de bisschop en de dominee? Als we niet nationale maar morele helden nodig hebben? Als de Nederlandse samenleving zo verandert dat niet iedereen zich meer herkent in de symbolen en voorbeelden van vroeger? Hoe breng je die veranderingen in beeld?

Dan zorg je bijvoorbeeld dat straatnamen beter aansluiten bij de veranderde tijd.

Nu kan men vragen: wat doet het ertoe hoe we straten noemen? Het antwoord is: symbolen doen ertoe. Representativiteit is van belang. In ons leven omringen we ons, bewust en minder bewust, met symbolen. We willen dat die onze waarden weerspiegelen. We willen ons in de omringende wereld herkennen. Of dat nu feestdagen zijn, of reclames, filmaanbod, standbeelden, sporthelden, of straatnamen.

Men kan ook zeggen: we moeten de geschiedenis niet herschrijven. Je hoort dat argument veel als het om naamsverandering gaat, of om het weghalen van standbeelden. Maar we veranderen onze omgeving voortdurend. We halen oude stationsgebouwen neer, herstellen de loop van een watertje door de binnenstad, bouwen en herbouwen godshuizen.

Nederland verandert. Door veranderingen in de bevolkingssamenstelling, door de veranderende rollen van de geslachten, door de invloeden van elders, door steeds nieuwe problemen waarvoor de mensheid en dus ook de Arnhemmer zich gesteld ziet.

Nederland was en is altijd in beweging. Heden ten dage vinden we gelijke rechten en kansen belangrijk. Het is het kernstuk van onze grondwet. Dat maakt het onvermijdelijk dat we diversiteit moeten omarmen. Want het nastreven van gelijke rechten is alleen belangrijk als niet iedereen hetzelfde is. En diversiteit vraagt om een diverse omgeving en een meerstemmige stedelijke symboliek.

Ik pleit dus voor een creatieve en flexibele omgang met onze publieke ruimte, waarin we plaats maken voor de belangen en belangstelling van de burgers van nu, een inclusieve ruimte waarin we ons bewust kunnen worden van de huidige waarden. Dat kan door de stedelijke ruimte diverser te maken.

U begrijpt dat ik het raadsvoorstel van harte ondersteun, en sterker nog, voor de toekomst zou willen dat we een cultuur van tolerantie en diversiteit, van inclusie en dialoog kunnen creëren. Een Arnhem waarin verschillende mensen, vrouwen en mannen, geboren Arnhemmers en import-Arnhemmers, traditionalisten en wereldbestormers, zich kunnen herkennen.

Geef die diversiteit de ruimte, laat haar zien in de stedelijke symboliek. En grijp die symboliek aan om mensen bewust te maken en tot denken en spreken te brengen. Hang borden op, creëer alternatieve informatiekanalen, organiseer rondleidingen, plaats tegenbeelden als een wijk één dominant perspectief uitdraagt of de straatnamen niet meer passen bij de waarden van nu. Betrek bewoners. Het gaat dus veel verder dan alleen het in metaal gieten en printen van een paar namen van vrouwen en pleitbezorgers van een rechtvaardige samenleving. Maar het is een begin.

Remco Raben

Arnhem, 19 januari 2021

In mijn bijdrage aan het rondetafelgesprek wil ik graag de volgende punten inbrengen:
*Gelijke kansen en rechten vormen de basiswaarden van onze samenleving.
*Daardoor is het onvermijdelijk de diversiteit te omarmen.
*Straatnamen zijn momentopnamen uit het verleden.
*Stadsbestuur en bewoners zijn verantwoordelijk voor de symboliek in de stad mee te laten bewegen met de veranderende waarden in de samenleving.